

XALQA BAĞIŞLANAN ÖMÜR

Dahi şəxsiyyət Heydər Əliyevin Azərbaycan dövlətçilik tarixində müstəsna yeri vardır. Azərbaycançılıq məfkurəsinin parlaq daşıyıcısı kimi Heydər Əliyev öz müdrik siyasəti, dönməz əqidəsi və tarixi uzaqgörənliyi sayəsində milli dövlətçilik ideyasının gerçəkləşdirilməsinə, müasir Azərbaycan dövlətinin qurulmasına və xalqımızın müstəqillik arzusunun çatmasına nail olmuşdur.

Heydər Əliyev Azərbaycan iqtisadiyyatının və mədəniyyətinin bütün sahələrində proqram dəyişikliklərinin müəssisələrini yaratmış və həyata keçirmişdir. Ölkəmiz üçün tamamilə yeni olan bir sıra xalq təsərrüfatı sahələrinin yaradılması, irimiqyash tikinti və sənaye obyektlərinin istifadəyə verilməsi, fundamental və tətbiqi elmlərin inkişafı sahəsində əldə edilən uğurlar Ulu Öndər Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır.

Ötən əsrin 80-ci illərində SSRİ dövlətinin aparıcı qüvvələrindən biri kimi fəaliyyəti dövründə də, ədalət-siz təqiblərə məruz qaldığı illərdə də, 90-cı ilin əvvəllərində blokada vəziyyətində olan Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sədri olanda da, olum və ya ölüm təhlükəsi qarşısında qalmış Azərbaycanı 1993-cü ilin fəlakətindən qurtarılanda da Heydər Əliyev yalnız vətənə, xalqa, torpağa hədsiz məhəbbət və sədaqət hissi, qurub-yaratmaq amalı ilə yaşamışdır.

Həyatda elə əlamətdar günlər, hadisələr var ki, ölkənin, milyonlarla insanın taleyində, müqəddəratında həlledici rol oynayıb, bütöv bir xalqın yaddaşına əbədi həkk olur, tarixinə qızıl hərfərlə yazılır. Azərbaycan üçün 1993-cü il iyunun 15-i məhz belə tarixlərdəndir. Bəli, həmin gün Ümummilli Liderimiz Heydər Əliyevin ikinci dəfə respublika rəhbərliyinə qayıdışı, dövlətçiliyimizin xilasının başlanğıcı - Milli Qurtuluş Günüdür.

Düz 30 il əvvəl Azərbaycan vətəndaş müharibəsi və parçalanmaq təhlükəsinin astanasında idi. Belə bir situasiyada xalqımız Azərbaycan dövlətinin xilasını üçün Ümummilli Lider Heydər Əliyevə üz tutdu. O zaman Azərbaycan xalqı Ulu Öndər Heydər Əliyevin Bakıya gəlməsini təkidlə tələb etdi. Beləliklə, iyunun 9-da Ulu Öndər Naxçıvandan Bakıya gəlişi Azərbaycanın taleyi ilə bağlı narahatlıqlara son qoydu. 1993-cü il iyunun 15-də isə Heydər Əliyev Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin sədri seçildi. Məhz bu gündən ölkəmizin siyasi tarixində keyfiyyətə yeni bir mərhələ başladı.

Belə ki, Ümummilli Lider Heydər Əliyevin zəngin dövlətçilik təcrübə-

si əsasında gördüyü tədbirlər sayəsində ölkədə hökm sürən dağıdıcı proseslər neytrallaşdırıldı, Azərbaycan məhv olmaq təhlükəsindən qurtuldu. Ulu Öndərin adı ilə bağlı olan Milli Qurtuluş Günü Azərbaycan tarixinin şanlı səhifəsinə çevrildi.

Ümummilli Liderimiz Heydər Əliyevin yenidən hakimiyyətə qayıdışı Azərbaycan iqtisadiyyatının dirçəlməsinə, sənaye müəssisələrinin bərpasına, yeni istehsalat sahələrinin formalaşmasına, özəl sektorun inkişafına güclü təkan vermişdir. Ölkəmizdə ictimai-siyasi sabitliyin bərqərar olması və həyata keçirilən islahatlar xarici investorların respublikamızda fəaliyyət göstərmələrinə də əlverişli şərait yaratmışdır.

1993-cü ildən etibarən Azərbaycan özünün sağlam, bazar iqtisadiyyatı prinsiplərinə uyğun milli iqtisadiyyatını qurmağa başladı. Ulu Öndərin hakimiyyətə qayıdışı ilə Azərbaycan özünün təbii ehtiyatlarına, insan potensialına və digər şərtlərə əsaslanan milli iqtisadiyyatını formalaşdırdı. Məhz Heydər Əliyev uzaqgörənliyinin nəticəsidir ki, bazar münasibətlərinin prinsipləri əsasında qurulmuş Azərbaycanın milli iqtisadiyyatının dünya iqtisadi sistemində inteqrasiyası təmin edilmişdir.

Ümummilli Lider Heydər Əliyev daima xalqımızın mənəvi dəyərlərinə böyük ehtiramla yanaşmış, dövlət başçısı kimi bayram və mərasimlərin dövlət səviyyəsində qeyd olunması, tarixi və milli ənənələrimizin qorunub saxlanılması üçün mühüm tədbirlər görmüşdür. Bu dövrdə ölkəmizdə onlarla məscid və digər ibadətqahlar tikilmiş, dini tədris müəssisələri, mədrəsə və ilahiyyat fakültələri açılmışdır. Vaxtilə

ifrat bolşevik amansızlığı ilə partladılmış Bibiheybət məscidi bərpa olunmuşdur. Bu ibadətqahın bərpa edilməsi xalqımızın Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin milli-mənəvi dəyərlərimizə nə qədər böyük əhəmiyyət verdiyinin bariz nümunəsidir.

Xalqımızın milli sərəvəti olan ana dilinə daim qayğı göstərməsi haqlı olaraq Heydər Əliyevin böyük tarixi xidmətlərindən sayılır. Ana dilimizin doğma adı bərpa olunmuş, "Azərbaycan dili" ifadəsi öz yerini tutmuşdur. Bu dövrdə Azərbaycanın dahi söz ustalarının, görkəmli şair və yazıçıların, incəsənət xadimlərinin yubileylərinin keçirilməsi xalqımızın milli-mədəni irsinin qorunmasında, təbliğində və inkişafında mühüm rol oynamışdır.

Xalqımızın Ümummilli Lideri Heydər Əliyev Prezident seçildikdən sonra qarşıda duran əsas vəzifələri ümumiləşdirərək demişdir: **"Dövlət müstəqilliyini möhkəmləndirmək, müstəqil dövlət quruluşu yaratmaq, dövlət atributlarını yaratmaq və inkişaf etdirmək, Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyünü, tam suverenliyini təmin etmək, ölkəni müharibə şəraitindən çıxarmaq - bu vəzifələr mənim Prezident fəaliyyətimdə əsas istiqamətlər olacaqdır"**.

Dövlət quruculuğu məsələləri xalqımızın Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin daim diqqət mərkəzində olmuşdür. Müstəqillik əldə etdikdən sonrakı dövrdə Azərbaycanda mövcud olmuş hakimiyyət orqanları keçmiş sovet strukturlarını kor-koranə təkrarlayırdı. İcra orqanlarında tam nizamsızlıq hökm sürürdü. Dövlət hakimiyyətinin bölünməsi prinsipi sözdə elan edilsə də, əslin-

də onun qanuni - hüquqi əsası təsbit olunmamışdı. Müstəqil dövlətin yeni Konstitusiyasına ehtiyac var idi.

Müstəqillikdən sonra xalqımızın əldə etdiyi böyük nailiyyətlərdən biri də 1995-ci ildə referendum yolu ilə qəbul olunan ilk Milli Konstitusiyamızdır. Müasir Azərbaycan dövlətinin memarı Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə hazırlanmış ölkəmizin Ali Qanunu beynəlxalq standartlara cavab verən mütərəqqi bir Konstitusiyadır. Müstəqil dövlətin həyatında Konstitusiyanın oynadığı rolu yüksək qiymətləndirən Heydər Əliyev səlahiyyətli tərkibdə Konstitusiya Komissiyası yaratdı və layihə Ulu Öndərin rəhbərliyi ilə geniş ictimaiyyətin müzakirəsinə verildi. 12 noyabr 1995-ci ildə Azərbaycanda çoxpartiyalı əsaslarla parlament seçkiləri keçirildi və eyni vaxtda referendum yolu ilə müstəqil Azərbaycanın Əsas Qanunu - Konstitusiyası qəbul olundu.

Hüquq islahatlarının həyata keçirilməsi, demokratik təsisatların və qanunun aliliyi prinsipinin möhkəmləndirilməsi məqsədilə 1996-cı ildə Prezident Heydər Əliyevin sərəncamı ilə Hüquq İslahat Komissiyası, 1998-ci ildə isə dövlət idarəetmə sistemində islahatlar aparılması üzrə Dövlət Komissiyası yaradıldı. Hüquq İslahat Komissiyası tərəfindən hazırlanmış və 1997-ci ildə Milli Məclis tərəfindən qəbul olunmuş "Məhkəmə və hakimlər haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanunu ölkəmizdə məhkəmə-hüquq islahatları sahəsində atılan ilk, lakin çox vacib addım olmaqla hakimiyyətin üç müstəqil qolundan biri olan məhkəmə hakimiyyətinin müstəqil, yalnız qanun çərçivəsində fəaliyyət göstərməsinə imkan yaratdı. Hüquq İslahat Komissiyası tərəfindən hazırlanmış vacib qanunlardan biri də Azərbaycan Konstitusiyasının aliliyinin təmin edilməsinə yönəlmiş "Konstitusiya Məhkəməsi haqqında" qanunun qəbul edilməsi oldu. Konstitusiya Məhkəməsinin təşkil olunması isə hüquqi-demokratik dövlət qurmaq amalı ilə yaşayan Azərbaycan xalqının müasir tarixində mühüm bir hadisə sayılmalıdır. Komissiya tərəfindən hazırlanmış "Vəkillər və vəkillik fəaliyyəti haqqında", "Prokurorluq haqqında", "Polis haqqında", "Notariat haqqında" və sairə qanunların qəbulu xüsusi əhəmiyyətə malikdir.

Ölkəmizdə ölüm cəzası 1998-ci il fevralın 10-da ləğv edilmiş, Azərbaycan bütövlükdə Şərqdə bu qətiyyətli və tarixi qərarı verən ilk dövlət olmuşdür. Yüksək humanizm və insanpərvərlik nümunəsinin bariz ifadəsinə çevrilən bu addım Azərbaycanın beynəlxalq nüfuzunu artırmış, 2001-ci il yanvarın 25-də müstəqil respublikamız Avropa Şu-

mokratianın dəstəklənməsi sahəsində birgə layihə haqqında" memorandumdur. 1998-ci ilin 22 fevralında Ümummilli Liderimiz Heydər Əliyev tərəfindən qanunvericilikdə insan və vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının təmin edilməsi sahəsində həyata keçirilən tədbirlərin istiqaməti və konsepsiyası dəqiq müəyyən edilmiş, insan hüquqları məsələsi ümumdövlət səviyyəsinə qaldırılmışdır. 1998-ci il 18 iyul tarixində Azərbaycan Prezidentinin fərmanı ilə "İnsan hüquqlarının müdafiəsinə dair Dövlət Proqramı" təsdiq olunmuşdur.

"Məhkəmələr və hakimlər haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi və "məhkəmə islahatlarının həyata keçirilməsinə dair tədbirlər barədə" 1 dekabr 1998-ci il tarixli Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərmanı ilə məhkəmələrin təşkil edilməsi, hakim vəzifələrinə namizədlərin seçilməsi, habelə məhkəmələr və hakimlərlə bağlı digər məsələləri səlahiyyətli dairəsində həyata keçirən məşvəətçi orqan kimi Məhkəmə-Hüquq Şurası yaradılmış və ölkə tarixində ilk dəfə olaraq hakim vəzifəsinə namizədin peşə hazırlığını, bilik səviyyəsini, hakim vəzifəsinə layiq olduğunu müəyyən etmək məqsədilə test üsulu ilə imtahan və müsahibə aparılması yolla ilə təyin edilməsi qərarı alınmışdır. Təcrübədə sınıanmış bu qaydaların nə dərəcədə effektiv olması özünü sübut etdi və 2000-ci ildə keçirilmiş test imtahanları zamanı hakim korpusunun 60 faizə qədər təzələnməmişdir. Təkcə bu fakt seçkinin ədalətli, şəffaf, demokratik prinsiplərə uyğun keçirildiyinə əmin olmaq üçün kifayətdir.

Ölkəmizdə ölüm cəzası 1998-ci il fevralın 10-da ləğv edilmiş, Azərbaycan bütövlükdə Şərqdə bu qətiyyətli və tarixi qərarı verən ilk dövlət olmuşdür. Yüksək humanizm və insanpərvərlik nümunəsinin bariz ifadəsinə çevrilən bu addım Azərbaycanın beynəlxalq nüfuzunu artırmış, 2001-ci il yanvarın 25-də müstəqil respublikamız Avropa Şu-

rası kimi mötəbər bir təşkilata tam hüquqlu üzv qəbul edilmişdi. Təşkilatla səmərəli əməkdaşlıq Azərbaycanın qanunvericiliyinin Avropa standartlarına uyğun təkmilləşdirilməsinə, mütərəqqi məhkəmə-hüquq islahatlarının aparılmasına ciddi təkan vermişdir.

Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsinin qəbul edilməsi xüsusi bir mərhələnin başlanğıcı kimi tarixə düşdü. Bu Məcəllə Azərbaycan vətəndaşının mülkiyyət hüququnun toxunulmazlığına təminat verməklə yanaşı, həm də yeni növ iqtisadi münasibətlərin bərqərar edilməsinə şərait yaratmış oldu. Bütün bu qeyd olunan məqamlar Azərbaycanda hüquqi-demokratik dövlət quruculuğu prosesinin mühüm detallarını özündə ehtiva edir və onların hər biri müasir dövlət quruculuğu prosesinin vacib mərhələləri kimi qəbul edilməlidir.

Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsi də ölkəmizdə ictimai-siyasi sabitliyin qorunmasına, cinayətkarlığa qarşı mübarizənin təkmilləşdirilməsinə xidmət edən mühüm hüquqi aktlardan biridir. Bu Məcəllə cinayətkarların cəzalandırılmasının daha mükəmməl və effektiv, eyni zamanda insan hüquqlarının qorunması prinsipinə əsaslanan mexanizmləri özündə ehtiva edir.

Fikrimizcə, hüquqi islahatlar içərisində Penitensiar sistemin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı görülən işlər xüsusi qeyd olunmalıdır. Bütün dünyada qəbul olunduğu kimi, məhbusun da öz hüquqları var və bu hüquqlar qanunla qorunmalıdır. Məhbus insanlıqdan yox, azadlıqdan məhrum edilmişdir.

Bu baxımdan, Penitensiar sistemdə islahatların aparılmasına böyük zərurət yarandığından bu illər ərzində dövlət orqanları tərəfindən məhbusların saxlanması şəraitinin yaxşılaşdırılması və penitensiar müəssisələrin idarə edilməsini təkmilləşdirmək məqsədilə mühüm qanunvericilik aktları qəbul edilmişdir. Bu sahədə Birləşmiş Millətlər

Təşkilatı ilə Azərbaycan hökuməti arasında 1998-ci ilin avqustunda imzalanmış "İnsan hüquqları və demokratiyanın dəstəklənməsi və müdafiəsi sahəsində birgə layihə haqqında" memorandum böyük əhəmiyyətə malikdir.

Xalqımızın Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin "Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasında dəyişikliklər edilməsi haqqında ümumxalq səsverməsi (referendum) keçirilməsi haqqında" 22 iyun 2002-ci il tarixli fərmanı zəruri hüquqi addım kimi dəyərləndirildi. Ölkə Prezidentinin bu fərmanı bütün ictimaiyyət tərəfindən böyük siyasi fəallıq şəraitində qarşılandı və 2002-ci il avqustun 24-də keçirilən referendum yolu ilə ölkə Konstitusiyasına təklif olunan dəyişikliklər qəbul edildi. Bu dəyişikliklərə əsasən hər bir vətəndaş pozulmuş hüquq və azadlıqlarının qorunması, onu narahat edən digər problemlərin həlli ilə bağlı Konstitusiya Məhkəməsinə müraciət hüququ əldə etmiş və bu hüquqların konstitusion yolla daha səmərəli müdafiəsi imkanı yaradılmışdır.

Hazırda xalqımızın Ümummilli Lideri Heydər Əliyev tərəfindən bağlanmış xilaskarlıq missiyası - xalqa bağışlanan ömür yolu, xalqımızın Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin hüquqi və siyasi varisi ölkə Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən layiqli surətdə davam etdirilir. Aparılan hüquqi islahatlar nəticəsində demokratik dövlət quruculuğu, eləcə də insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının etibarlı qorunması prosesi uğurla davam etdirilir, ölkəmizin iqtisadi qüdrəti və beynəlxalq aləmdə tutduğu mövqeyi gündəndən möhkəmlənir.

Ən əsası bu gün Azərbaycan dövləti Müzəffər Prezidentimiz İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə 44 günlük İkinci Qarabağ müharibəsində işğalçı Ermənistan qalib gələrək öz ərazi bütövlüyünü bərpa edib.

Mələhət ABBASOVA,
Abseron Rayon Məhkəməsinin hakimi.